

bus decedenti integrae maneant facultates apud regentes superstites. — Utque obitu eveniente alicuius ex Superioribus communitalis Tongerloensis regentes ipsi alium in locum defuncti cum iisdem facultatibus valeant sufficere, utque demum praefato sexennio durante eadem Tongerloensis communitas ab obligatione infrascriptarum Missarum, Officiorum, et solemnum exonerata remaneat, firma remanente celebratione unius Missae qualibet hebdomada per unumquemque Religiosum, applicanda pro Abbatiae fundatoribus et benefactoribus, Constitutionibus Apostolicis, Ordinis canonicorum regularium Praemonstratensium Statutis, testatorum voluntatibus, aliisque in contrarium facientibus etiam speciali et individua mentione dignis non obstantibus quibuscumque.

Erat subsignatum: Michael de Petro, Patriarcha Hierosolimitanus.

(Additur: concordantiam cum originali attestor: A. Beke, Prior Tongerl⁷⁾).

J.B. VALVEKENS, O. Praem.

Jan-Baptist Macquet bouwt een orgel voor de abdij van Dielegem (Jette), 1631/32

Er zijn twee oorzaken waarom er zo weinig archivalia bewaard zijn gebleven van de abdij.

1 — *De Spaanse Successie-oorlog*. Bij de nadering van de Franse troepen had de abt de kostbaarheden van de abdij in veiligheid laten brengen in het refugiehuis, rue Finquette te Brussel. Deze waren voornamelijk archiefstukken en zilverwerk.

Het beeldhouwwerk en de schilderijen werden ondergebracht in de kapellen en bidplaatsen van de benedenstad.

Nochtans draaide deze veiligheidsmaatregel uit op een ramp, vermits de maarschalk de Villeroye dit stadsgedeelte bombardeerde op 13 augustus 1695. Refugiehuis en kapellen verdwenen in de vlammen.

2 — De enkele archiefstukken die gered konden worden en hetgeen er later werd bijgevoegd, werden opnieuw door een ramp getroffen, vermits op 20 juli 1719 een deel van de bevolking in opstand kwam en de woningen vernielde van die leden van de Staten van Brabant die minder sympathiek stonden tegenover het gewone volk.

⁷⁾ A Beke.

Daartoe rekende men ook de abt van Dielegem en zo werden de archiefstukken in een zij-arm van de Senne geworpen, die door het achterste gedeelte van de tuin van het refugiehuis liep.

Het spreekt dan ook vanzelf dat de toevallige ontdekking van een dokument aangaande Dielegem voor de geschiedkundigen een ware gebeurtenis is.

Dit dokument bevindt zich in het Algemeen Rijksarchief te Brussel Notariaat, n° 2509¹ zonder paginerings.

20 mei 1631 wordt Francken Cosijn, notaris te Brussel, onthoden in het refugiehuis der abdij om de akte op te stellen aangaande de koop van een orgel besteld door abt Jean de Maeseler aan orgelmaker Jan-Baptist Macquet.

Men weet niet veel over het leven van deze orgelmaker, gevestigd te Antwerpen en tijdgenoot van de beroemde Mathieu Langhedul.

Zijn werkterrein strekte zich uit in het gebied tussen Mechelen-Brussel.

Zijn eerste bekende werk was het maken van een orgel voor de Jezuïetenkerk St. Pieter en Pauwel te Mechelen in 1626/30.

In 1626/28 werd hij belast met het onderhoud van het orgel in de kerk van O.L.V. van Bijstand te Brussel.

In de jaren 1628-1637 bouwde hij het orgel in de kerk van Saint-Géry, eveneens te Brussel.

In 1630 maakte hij een nieuw orgel voor de O.L.V. kerk te Vilvoorde. Macquet was tevens uurwerkmaker en stierf ca. 1637.

Wij geven nu de korte inhoud van het kontrakt.

Het orgel zou geplaatst worden boven het grote portaal onder het gewelf. De klavieren moesten met ivoor belegd worden.

4 blaasbalgen zouden de wind leveren.

De orgelmaker verplichtte zich al het nodige materiaal te leveren, inbegrepen de gebeeldhouwde ballustrade van het dokzaal waarop het rugpositief zou geplaatst worden.

Het hout moest van eerste kwaliteit zijn en het ijzerwerk tegen alles bestand.

De abt zou hem daarvoor 2.250 Rijnguldens betalen met dien verstande dat het orgel eventueel ook ergens anders zou geplaatst kunnen worden.

Deskundigen zouden het orgel mogen onderzoeken op gebeurlijke gebreken, die dan door de orgelmaker op eigen kosten zouden moeten verbeterd worden.

De orgelmaker verplichtte zich verder het orgel gedurende 4 jaar te onderhouden zonder bijkomende kosten.

Wat de orgelkast betrof: de orgelmaker zal boven op de kast een beeld plaatsen van de verrezen Heiland, daaronder in het midden een Lieve Vrouwebeeld met het kind Jezus, een scepter in de hand.

Aan beide kanten van de kast een beeld van St. Norbertus en Augustinus.

In het kontrakt staat verder dat er een tekening van de orgelkast bestond, die door notaris Rogge ondertekend was en aan de orgelmaker overhandigd. Jammer genoeg werd die tekening niet teruggevonden.

François de Coster stelde zich borg en het kontrakt werd ondertekend in tegenwoordigheid van twee getuigen: Christoffel van Houtte en Dirk Peeters.

In de marge van het kontrakt lezen wij nog enkele details: De orgelmaker moest het ijzerwerk en de windladen van het oude orgel ter plaatse laten; hieruit blijkt het bestaan van een ouder orgel.

Er werd verder gestipuleerd dat het orgel tegen Pasen 1632 zou moeten klaar zijn. De betalingsmodaliteiten waren aldus:

Op 1 okt. 1632 (Bamis) zou men 600 Rijns guldens betalen; met Kerstmis eveneens 600 gulden, met Pasen 1633 weer 600 gulden en op het feest van St. Jan 400 gulden.

De rest werd waarschijnlijk betaald op 1 okt. daaropvolgend.

Als aanhangsel aan het kontrakt wordt de samenstelling van het orgel vermeld:

Groot-orgel (2de klavier)

45 toetsen (zeer waarschijnlijk do 1 - do 5 met kort octaaf).

Bourdon 16'

Prestant 8'

Holpijp [= Bourdon] 8'

Octaaf 4'

Fluit 4'

Superoctaaf 2' Sifflet 2' [sic]

Nazard = kwintfluit (in verhouding van) 4'

Terts (in verhouding) 2'

Mixtuur IV

Cimbel III

Nachthoorn [= Nachthoorn, Cornet] V

Trompet 8'

Schalmei [= Chalumeau] 4'

Nachtegaal

Tamboer

Lier (3 pijpen)

Tremolo

Rugpositief (1ste klavier)

Idem.

Holpijp [= Bourdon] 8'

Prestant 4'

Fluit 4'

Superoctaaf 2'

Sifflet 1'

Nazard 3'

Terts [in verhouding van] 1'

Mixtuur II

Cimbel II

Kromhoorn 8'

Aangehangen pedaal

Uitgestrektheid niet aangeduid.

In het begin van de 18de eeuw werd er een nieuwe kerk gebouwd en wij veronderstellen dat het Macquet-orgel daarheen werd overgeplaatst.

Later werd het orgel nog onderhouden door Egidius Le Blas (1751 t/m '53) à 16 florijnen per jaar.

Op het ogenblik van de opheffing der abdij was het de Brusselaar Joannes Smets die het orgel onderhield.

4 jan. 1797 werden de abdijgebouwen door de Fransen in het openbaar verkocht met uitzondering van de klokken en het orgel.

Het is niet bekend wat er later met het orgel gebeurd is.

Tenslotte geven wij nog enkele gegevens aangaande de organisten der abdij. Cfr. J. Lavalleye: «*Liber mortuorum van de abdij van Diligheem*» in A. Praem., II, 1926, p. 1-101.

«Eodem anno (1725), die 26 martii, R.D. Andreas Van Elsacker, ex Loonhoudt, organista, que postquam a primordiis religionis in finem usque Deum laudasset in chordis et organo, salvatorem suum subsecutus est cum pridie hic ingrederetur in sanctam civitatem, aetatis 59, professionis 34, sacerdotii 31'.

«Anno 1785, die 22 octobris, mortem subiit R.D. Guilielmus Joannes

Janssens, ex Pulderbosch in Campinia, ubi natus mense septembri 1723, hujus aedis religiosus ab anno 1744, dein hujus ecclesiae organista et philologiae amator, exin circator ac demum superiorum consensu ab anno 1776, 7^a Novembris in Insula Borbonica Missionarius per quam zelusus ibidem mortuus aetatis 62».

Op het einde van het ancien régime moest men — en dat waarschijnlijk niet voor de eerste keer — beroep doen op een leek, zonder de finances van de abdij teveel te belasten, die eens te meer in slechte toestand verkeerden.

Het gaat over Jan-Baptist Lauwens, alias Lauwers, onderwijzer te Jette. De akte van zijn aanstelling bleef bewaard. (Brussel, A.R.B., Notariaat van Brabant, n° 17, 346¹).

Hij verbindt zich voor zijn leven, in alle omstandigheden, het orgel van de abdij te bespelen; in geval van ziekte of belet, moest hijzelf voor een plaatsvervanger zorgen.

Als tegenprestatie voor deze diensten zou hij 63 florijnen per jaar ontvangen. Hij zou ook in erfpacht genieten van een half bonnier land, dat toebehoorde aan de abdij en gelegen was aan de rand van de steenweg op Dielegem, op de plaats genaamd «Cleynvondelveld». Op dit perceel stond een huis toebehorend aan de abdij. Lauwens mocht dat betrekken op voorwaarde er geen herberg van te maken noch er brandewijn, punch of enig andere alcoholische drank te schenken. Geen enkele overtreding zou geduld worden.

Referentie: R. VAN DEN HAUTE en J.P. FELIX *L'orgue Jean-Baptiste Macquet de l'abbaye de Dielegem à Jette, 1631/32*, in *L'Organiste*, X, 1978.

Abdij Tongerlo

T.-H. TIMMERMAN.

Abdijstraat, 26

3180 Westerlo

A propos des Fraternités prémontrées

La liste des manuels du Tiers-Ordre de Saint-Norbert, en différentes langues, s'est arrêtée vers le milieu du siècle. Mais voici que le R.P. Bernard ARDURA, directeur des Fraternités prémontrées de Frigolet, vient d'y ajouter un nouveau: *Charte des Fraternités prémontrées*. Préface